

STICHTING
NEDERLANDS
UITVAARTMUSEUM
jaarverslag 2019

Nederlands
Uitvaart Museum

tot ZOVER

inhoud

1. personalia	4
2. bestuursverslag	
1. algemeen	6
2. programmering in 2019	8
3. doelgroepen	10
4. bezoekersaantallen in 2019	14
5. vooruitblik programmering	16
6. financiële positie organisatie	18
7. personeel	20
8. samenstelling bestuur	22
9. governance	24
10. ondertekening	26
3. activiteitenverslag	
1. inleiding	28
2. vaste presentatie	30
3. tentoonstellingen	32
4. kenniscentrum en educatie	38
5. publieksactiviteiten	44
6. collectie	50
7. ondertekening	52
4. balans	53
5. staat van baten en lasten	54
6. kasstroomoverzicht	55
7. toelichting	56
8. overige gegevens	63
9. controleverklaring van de onafhankelijke accountant	64
10. bijlage	
1. prestatieverantwoording 2019	68

personalia

Stichting Nederlands Uitvaartmuseum
Kruislaan 124
1097 GA Amsterdam

bestuur per 31 december 2019:

voorzitter

De heer drs. E. (Edzo) Doeve

penningmeester

De heer N.W. (Klaas) de Boer

secretaris

De heer drs. A.J.A. (Alof) Wiechmann

overige bestuursleden

De heer ir. J.H. (Johan) Idema MA

Mevrouw drs. Q.B. (Quirine) Muntz

Mevrouw A. (Anja) Vink

directeur

De heer drs. G. Sluiter

hoofd interne zaken

Mevrouw H. Koopmans

accountant

CROP registeraccountants

Nieuwegein

bestuursverslag 2019

Museum Tot Zover is dé (onafhankelijke) autoriteit op het gebied van onze omgang met de dood en maakt daarover museale en educatieve producties van hoge kwaliteit. Deze producties zijn kunstzinnig, informerend en/of prikkelend. Het museum biedt met zijn tentoonstellingen geen 'vaste blik', maar nodigt kunstenaars, onderzoekers en het publiek uit tot het ontwikkelen van eigen visies op de betekenis van de dood in het leven.

Tijdens het voltooien van dit bestuursverslag brak de crisis vanwege het coronavirus uit. Museum en café sloten de deuren op 14 maart 2020. Dit zal gevolgen hebben voor programmering en resultaat.

De doelstelling van de Stichting Nederlands Uitvaartmuseum (de formele naam van Museum Tot Zover) is als volgt vastgelegd in de statuten: 'De stichting heeft ten doel mensen aan te zetten tot reflectie op dood, sterfelijkheid en rouw, en mensen te informeren over geschiedenis, heden en toekomst van uitvaartculturen, en dit zowel binnen als buiten het geëxploiteerde museum.'

Het jaar 2019 werd gekenmerkt door veel en goed bezochte activiteiten. In toenemende mate vinden die plaats buiten het eigenlijke museum. Er werden grote stappen gezet met onze social media-kanalen, al waren we enkele maanden zonder communicatiemedewerker en was er een probleem met de vindbaarheid van onze site. Er was een prachtig tentoonstellingsprogramma met als klapper *De Laatste Aai – eerbetoon aan dode dieren*, de grootste tentoonstelling sinds *Post Mortem* in 2015. Tot Zover gaat over de cultuur van de dood en het thema wordt op allerlei manieren aangevlogen. We werken graag samen met andersoortige partners en verbinden het publiek op allerlei manieren met 'dodelijke kwesties'. Nog altijd klein, hebben we ook in 2019 weer een nieuwe stap gezet in het professionaliseren van de organisatie en het op de kaart zetten van maatschappelijk relevante thema's.

programming in 2019

tentoonstellingen en presentaties in museum tot zover

10 Jaar verzamelen. Over dode dingen
Do Not Go Gentle. Kim van Norren
Ik Ben – Filmgedicht van Mirella Mironi
De kist al in huis. Foto's van Saskia Aukema
De Laatste Aai. Eerbetoen aan dode dieren

25 maart 2018 - 26 mei 2019
1 nov 2018 - 16 maart 2019
21 feb 2019 - 19 mei 2019
27 maart 2019- 26 mei 2019
13 juni 2019 - 23 februari 2020

activiteiten in museum tot zover en elders in het land

Koffie- en cakelezing Geerteke van Lierop
Koffie- en cakelezing Elke Veldkamp
Crematorium voor kleine dieren / Theater i.s.m. Josine Beugels
The Last Supper / performance diner i.s.m Emma Berentsen
Koffie- en cakelezing Antoinette Scheulderman
Rouwcafé voor huisdierenbezitters
Vleermuis avondsafari / i.s.m. stadsecologen
Dutch Design Week / expo en literatuuravond i.s.m. Watershed
Herinnering Verlicht / i.s.m. De Nieuwe Ooster
Museumnacht Amsterdam
Koffie- en caketheater: De Poes met de Witte Vleugels
Dichters van Dienst LIVE – ode aan F. Starik

10 februari 2019
19 mei 2019
26 mei 2019.
22 juni 2019.
23 juni 2019.
24 augustus 2019
10 september 2019
19-26 oktober 2019
30 oktober 2019
4 november 2019.
17 november 2019.
29 november 2019.

+ Speciale instagram-campagne #delaatsteaai
'Gedenk hier je liefste dier'

educatieve activiteiten door museum tot zover

Educatieprogramma voor PO Dierbare Doosjes i.s.m. De Rode
Loper op School en Kunstschool-dagen voor 8e groepers
Deelname NOT-beurs Doodgewoon in de Klas
Speurtocht Dierensafari in het museum en over de begraafplaats
Rondleidingen en opdracht De Laatste Aai voor studenten
dierengeneeskunde
3e Workshop / Gastsprekers Doodgewoon in de Klas
Funeraire Academie: Funerallab pilot
Drie dierenverdiepingsdagen voor professionals i.s.m.
Wim van Oort Gedenkparkontwikkeling

doelgroepen

Onze huidige achterban bestaat uit vijf doelgroepen: de Zingevers, de Buurtbewoners, de Museumliefhebbers, Professionals en de Schoolgroepen.

De doelgroep die wij actiever willen benaderen zijn de niet-Nederlandstalige bezoekers. Deze kan worden opgesplitst in toeristen en niet-Nederlandstalige Amsterdammers zoals expats en first-generation migranten. Voor deze bezoekers blijft het cultureel aanbod in Amsterdam vaak nog steeds beperkt: veel (kleine) musea, theaters, lezingen, debatten en andere activiteiten hebben een taalbarrière. Het afgelopen jaar hebben wij daarin grote stappen gemaakt met volledig vertaalde tentoonstellingen, tweetalige social media en uitbreidingen in onze Engelstalige website. Er zijn echter meer acties te ondernemen om de drempel te verlagen tot de inhoud en zingeving van ons museum. In 2019 is ook geëxperimenteerd met speciale avondopenstellingen en het toegankelijk maken van een tentoonstelling voor mensen met een visuele beperking.

museumbezoek

2019	18.928 bezoekers	5.001 in museum / 13.927 externe events
2018	4.001 bezoekers	3.846 in museum / 155 externe events
2017	4.519 bezoekers	3.670 in museum / 849 externe events
2016	4.366 bezoekers	4.216 in museum / 150 externe events

totzover.nl en social media

2019	38.000 unieke bezoekers	38.000 / 41.260 sessies
2018	50.700 unieke bezoekers	50.700 / 61.900 sessies
2017	43.000 unieke bezoekers	43.000 / 48.200 sessies
2016	33.102 unieke bezoekers	33.102 / 37.950 sessies

bezoekersaantallen & marketing

museumbezoek

Het totaal aantal bezoekers aan culturele activiteiten van het museum in 2019 was 5.001. Dit is een stijging van 30% ten opzichte van het jaar ervoor. Indien je echter de bezoekers meetelt van museale Tot Zover-producties op andere locaties, dan telt 2019 in totaal 18.928 bezoekers. Vooral het bezoek aan de presentatie tijdens de Dutch Design Week in Eindhoven (ruim 13.000 bezoekers) tikt zwaar aan. Deze bezoekers zijn in de digitale eindverantwoording voor het AFK opgevoerd als co-productie onder de Producerende Activiteiten. Het betreft een reprise van de tentoonstelling *De kist al in huis* in TAC en de literaire avond *Hallo dood* in het Parktheater. Beiden werden samen met Stichting Watershed als hoofdorganisator georganiseerd. De duizenden bezoekers aan Herinnering Verlicht – waaraan wij voor het eerst deelnamen met twee projecten – zijn niet meegerekend, die van de DDW TAC locatie wel.

totzover.nl en social media

Na een opschoning van het nieuwsbriefbestand (AVG) schommelt het aantal nieuwsbrief-ontvangers rond de 3.000 ontvangers, met een engagement rating van 39,8. Softwareproblemen (oorzaak lag bij Google) in 2019 zorgden voor verkeerde SEO-indexaties waardoor het aantal unieke website-bezoekers in 2019 plots daalde naar 38.000. Inmiddels – februari 2020 - zijn we weer terug waar we waren met gemiddeld 5.000 bezoekers per maand.

Gelukkig is er wel een sterke groei in onze socialmedia-volgers en exposure op te merken – zoals op Facebook (+270%: 2800 in 2019 ten opzichte van 1038 in 2016). Sinds 2018 zijn we

actief op Instagram (eind 2019: 749 volgers) en Twitter (eind 2019: 1252 volgers). De gemiddelde post reach van het museum op Facebook en Instagram zit rond de 1500 views per bericht. De toon op onze social media is consistent en tweetalig.

toelichting communicatie

Per 1 maart 2019 is een nieuwe medewerker Marketing en Communicatie begonnen bij Museum Tot Zover. Het bovenstaande is het resultaat van 10 opeenvolgende maanden. Daar is de inwerktijd en het inhalen van de achterstand, opgelopen in de periode zonder communicatiemedewerker, bij inbegrepen. We gaan 2020 in met een opgeschoonde en overzichtelijke database, een heldere visie en een team van 3 communicatievrijwilligers. Er wordt ook een standaard sjabloon voor marketinguitingen voor grote en kleine exposities ontwikkeld met een overzicht van deadlines en advertentiekosten, zodat we permanent een sterke basis van een communicatiestrategie kunnen blijven behouden.

In de lente van 2019 heeft onze vaste communicatievrijwilliger moeten stoppen met haar werkzaamheden wegens een verhuizing buiten regio Amsterdam. Vervolgens zijn er twee bijgekomen: een Nederlandstalige die werkte aan onze social media en het naar buiten brengen van onze website content, en een Engelstalige die werkte aan onze social media, websitevertaling en instacampagne #delaatsteai. Met deze online campagne konden deelnemers hun liefste dier gedenken. Deze kregen gelijk een plekje in het museum, bij de dierenhemel. Deze vorm van publieksparticipatie werd erg gewaardeerd en leverde ontroerende herinneringen op.

CREMATORIUM
VOOR KLEINE DIEREN

TJEDEN UITVAART
12.00 - 14.00 UUR
14.00 - 16.00 UUR
16.00 - 18.00 UUR

in de klas

Het digitale lespakket doodgewoonindeklas.nl werd in 2019 door 81 klassen gebruikt en er waren 5 gastlessen door ambassadeurs op locatie. Het aantal bereikte leerlingen is 2200 per jaar. In 2019 hebben 23 mensen werkzaam in de uitvaartbranche een training gevolgd voor gastspreker in de klas, hierdoor tellen we nu in totaal tachtig ambassadeurs. Voor toelichting: zie p.38.

vooruitblik programmering

EAT LOVE DIE – Roos van Geffen
Transmission of Being – Sarah Grothus
Dood en eten - presentatie

Verder:

Marie Goeminne – The lost art of grief, dansvoorstelling
Pippilotta Yerna - Een rustplaats naar keuze, tijdelijke presentatie
PJ Roggeband - Dwaalsafari over de begraafplaats, performance
Irina Birger - Death One-on-One, performance
Vanesa Abajo Perez - Ik Ben Mijn Lichaam Niet, filmvoorstelling

financiële positie organisatie

De Stichting Nederlands Uitvaartmuseum wordt sinds de opening in 2007 trouw ondersteund door de grootste coöperaties en bedrijven uit de uitvaartbranche. Samen met een groep bedrijfsdonateurs leggen zij een basis onder de exploitatie van het museum. In 2019 bedroeg de bijdragen van donateurs € 180.000. Met ingang van 2017 ontvangt het museum een flinke bijdrage uit het Kunstenplan van de gemeente Amsterdam (€ 119.000 in 2019). Publieke en private fondsen droegen in 2019 ruimhartig bij aan onze projecten. Voor De Laatste Aai ontvingen we € 39.000 van Mondriaan Fonds en Prins Bernhard Cultuurfonds. Vanuit de Experimenteerregeling van het Mondriaan Fonds kreeg het museum ook nog een bijdrage aan de te betalen kunstenaarshonoraria.

Aan website en educatie werd gewerkt dankzij steun van het Dr. C.J. Vaillantfonds. Het jaar 2019 wordt afgesloten met een positief resultaat van € 20.362, welke wordt gedoteerd aan de algemene reserve. De solvabiliteit (eigen vermogen/balans-totaal) is groot als percentage (70%) maar beperkt qua bedrag (€ 133.534).

belangrijkste risico's en onzekerheden

De projectinkomsten (vooral voor tentoonstellingen) wisselen jaarlijks sterk. De totale opbrengst minus projectfinanciering bedraagt €372.596 minus € 42.956 is € 329.640 en betreft voornamelijk de bijdragen exploitatie en entreebijdragen.

De Stichting werd in 2019 voor 49% gefinancierd dankzij giften van vijf grote bedrijven en voor 8% door enkele kleine bedrijven. De financiering komt nu voor 40% van de gemeente Amsterdam. Het eigen-inkomsten-percentage (donaties bedrijven en particulieren, entreegelden en winkelverkoop) zit daarmee op 60%, ruim boven de, door de

gemeente Amsterdam en AFK vastgestelde, norm van 25%. Het risico is daarmee meer gespreid, conform de verwachting. Het lukte in 2019 niet om nieuwe bedrijven aan ons te binden, al is er wel een bedrijf opnieuw donateur geworden.

Het wegvallen van bedrijven die ons steunen is een risico, dat deels ondervangen wordt doordat er in het verleden een continuïteitsreserve van € 30.000 is opgebouwd. Daarnaast is er een algemene reserve. Het positief resultaat van 2019 (€ 20.362) is volgens bestuursbesluit gedoteerd aan deze algemene reserve, die na deze dotatie € 92.277 bedraagt. Als er grote bedragen wegvallen, zal er moeten worden bezuinigd op personeel. Alhoewel het museum gezond is, blijft het zeer kwetsbaar en afhankelijk van donaties en subsidies, hetgeen overigens gebruikelijk is in de culturele sector. De personeelskosten (€ 187.564) bedragen in 2019 totaal 54% van de bedrijfslasten (€ 345.776).

De begroting voor 2020 is opgesteld met € 377.002 baten en € 375.653 lasten, waarmee een beperkt positief resultaat (€ 1.349) wordt verwacht.

Vanwege de tijdelijke sluiting van het museum op 14 maart 2020 als gevolg van de COVID-19-uitbraak (Corona) wordt een inkomstenderving van circa € 2.000 per maand verwacht. De reserves zijn van voldoende omvang om dit op te vangen.

vrijkaartenbeleid

Donateurs, schenkers en bruikleengevers hebben gratis toegang tot het museum, maar daar wordt weinig gebruikt van gemaakt. Bij openingen en verschillende events mag men ook gratis naar binnen. Gasten die komen voor een afspraak met één van de medewerkers mogen zonder kosten naar binnen en op deze wijze verlenen we ook toegang aan relaties van De Nieuwe Ooster.

personeel

Het museum had, net als in 2018, vijf medewerkers in parttime dienst, voor in totaal 110 uren per week (2,75 fte). Het laatste kwartaal kwam daar 24 uur per week bij (0,6 fte) voor de nieuwe functie van Floormanager café Roosenburgh. Dit is een voorlopige situatie (tot 01-10-2020). Hiernaast werden, indien noodzakelijk, op projectbasis externe medewerkers ingehuurd, voor specifieke expertise. Op kantoor zijn tien vrijwilligers als ondersteunende krachten aanwezig, als suppoost / rondleider zijn drie vrijwilligers in dienst.

Het museum is daarnaast verantwoordelijk voor werving, selectie en begeleiding van de vrijwilligers van café Roosenburgh. Gemiddeld 30 vrijwilligers zijn samen verantwoordelijk voor 60 uren werkzaamheden per week in het café.

Na het onverwachte besluit van de inmiddels vertrokken directeur van De Nieuwe Ooster om het gezamenlijke café Roosenburgh per direct te sluiten (juli 2019), ontstond er veel commotie (artikelen in Parool en NRC). We wisten ons gesteund door veel reacties uit de buurt, ouderenorganisaties en trouwe bezoekers. Het bleek dat het café een belangrijke sociale functie heeft, belangrijker dan we dachten. Gelukkig is het gelukt om het café open te houden, met dank aan extra inspanningen van het museum en de vrijwilligers. Tot 1 oktober 2020 verzorgt Tot Zover de bedrijfsvoering en indien we dat blijven doen, zullen we de buurtfunctie en voorzieningen versterken.

Een nadelig gevolg van de nieuwe situatie met het café is wel dat het museum zijn openingstijden heeft moeten aanpassen. Sinds zomer 2019 sluit het museum een uur eerder de deuren, gelijk met het café. De nieuwe openingstijden zijn di t/m zo 11-16 uur.

samenstelling bestuur

Lidmaatschap van Bestuur en Raad van Advies is onbezoldigd. Het bestuur kwam in 2019 vier keer bij elkaar, namelijk op 14 maart, 6 juni, 12 september en 9 december. Daarnaast was er op 22 augustus een diner met brainstorm over toekomst.

het bestuur bestaat per 31 december 2019 uit:

De heer drs. E. (Edzo) Doeve, voorzitter

De heer N.W. (Klaas) de Boer, penningmeester

De heer drs. A.J.A. (Alof) Wiechmann, secretaris

De heer ir. J.H. (Johan) Idema MA

Mevrouw drs. Q.B. (Quirine) Muntz

Mevrouw A. (Anja) Vink

governance

Nederlands Uitvaart Museum Tot Zover, ofwel Museum Tot Zover, wordt gebruikt als publieksnaam voor de Stichting Nederlands Uitvaartmuseum. De stichting is een Culturele ANBI en onderschrijft de Ethische Code voor Musea. De Stichting is een geregistreerd museum en is lid van de Museumvereniging en het Overleg Amsterdamse Musea. Museum Tot Zover past de Governance Code Cultuur toe. Museum Tot Zover neemt geen deel aan de Museum CAO, maar de salarissen worden wel op vergelijkbare functies uit de museumwereld gebaseerd. De jaarlijkse jaarrekeningcontrole wordt uitgevoerd door CROP registeraccountants.

Het bestuur bestaat uit personen met verschillende competenties en netwerken. Het bestuur van de Stichting Nederlands Uitvaartmuseum is zich bewust van het feit dat er sprake is van belangenverstrengeling daar enkele leden werkzaam zijn voor organisaties die donateur zijn van het museum. Het bestuur ziet dit als gewenste belangenverstrengeling en evalueert dit jaarlijks.

verwachte gang van zaken 2020

De succesvolle tentoonstelling *De Laatste Aai – eerbetoon aan dode dieren* is verlengd tot en met 23 februari 2020. Na de afbouw wordt op 7 en 8 maart de dansvoorstelling *The Lost Art of Grief* van de Belgische choreograaf Marie Goeminne opgevoerd in de Grote Zaal. Op 12 maart opent de tentoonstelling *EAT | LOVE | DIE* van Roos van Geffen en op 5 juni opent *Transmission of Being* van Sarah Grothus. Kort na Museumnacht 2020 maakt deze tentoonstelling plaats voor een kleiner project met als curator een stagiaire van de Reinwardt Academie. Tentoonstellingen worden in veel gevallen voorzien van een uitgebreid randprogramma. Dat zal dit jaar vooral het geval zijn bij Sarah Grothus' *Transmission of Being*.

In 2020 gaan we door met een uitgebreid en veelzijdig activiteitenprogramma. Er zullen opnieuw drie koffie- en cakelezingen zijn plus minstens twee activiteiten met de Funeraire Academie. In de zomer organiseert kunstenaar PJ Roggeband bijzondere Dwaalsafari's door de tuin van het museum en over de begraafplaats, en in de tuinzaal nodigt beeldend kunstenaar Irina Birger bezoekers uit tot deelname aan een intieme Death-One-on-One-performance. We doen weer mee aan de Museumnacht en eind van het jaar hosten we de première van de film van Vanesa Abajo Perez, *Ik Ben Mijn Lichaam Niet*. Op het gebied van PO educatie participeren we in het voorjaar aan de Kunstschool dagen voor achtstegroepers en in het najaar aan de KinderKunstBiennale 2020. Voor roc-groepen wordt een speciale cultuuropdracht gemaakt door studenten van de Breitner Academie. Door de inzet van een (vrijwillige) educatiemedewerker krijgt het digitale lespakket Doodgewoon in de Klas in 2020 een extra impuls, evenals de coördinatie

van gastsprekers. Een pabo-student van Hanze-hogeschool Groningen zal onder leiding van Museum Tot Zover een onderzoek en enquête uitvoeren rondom 'dood op school'.

Qua marketing bouwen we verder en we blijven ons ook richten op de buurt en Engelstalige bezoekers. En in 2020 gaan we aan de slag met de financiering van aanpassingen en actualisatie van de vaste museale presentatie. Tot 1 oktober 2020 wordt café Roosenburgh nog gerund door het museum en we hopen dat we dit kunnen blijven doen.

In 2020 nemen bestuur en staf ook de tijd om de toekomst verder te verkennen en verder uit te werken.

De tijdelijke sluiting van museum en café op 14 maart 2020 (coronacrisis), zal gevolgen hebben voor programmering en resultaat over 2020. De verwachting is dat de reserves voldoende zijn om dit op te vangen.

ondertekening bestuursverslag

Namens het bestuur:

Voorzitter
De heer drs. E. Doeve

Penningmeester
De heer N.W. de Boer

Secretaris
De heer drs. A.J.A. Wiechmann

activiteitenverslag

tot zover

De afgelopen jaren heeft het museum lef getoond door moeilijke onderwerpen aan te snijden en grenzen op te zoeken. Hierdoor is het maatschappelijke profiel versterkt en het 'merk' Tot Zover garant komen te staan voor kwaliteit. Daarbij moet er evenwicht zijn tussen kwaliteit en haalbaarheid (financierbaarheid) en we moeten kritisch kijken naar de verhouding mankracht (fte's) versus rendement. Doelstelling voor de komende periode is dan ook om de beperkte mankracht gericht in te zetten op hoogwaardige tentoonstellingen die mediageniek, actueel en maatschappelijk relevant zijn met hoge mate van publieksparticipatie.

Met de programmering in 2019 sprak Museum Tot Zover een breed publiek aan en er is met veel partners en organisaties samengewerkt. De expositie *De kist al in huis* met foto's en interviews van Saskia Aukema bracht de dood dicht bij mensen thuis. En met *De Laatste Aai – eerbetoon aan dode dieren* wisten we te ontroeren én confronteren. De expositie bracht zowel kunstliefhebbers als huisdierbezitters op de been – voor wie museumbezoek geen normale zaak is – en zwengelde tevens een publiek debat aan over hoe ver rouw kan reiken.

Moriko
Japan

When I die, I think I'm going to be cremated.
But...I don't know. I really don't have an idea.

vaste presentatie

De vaste presentatie is te zien aan de hand van een drietal thema's – rituelen, het lichaam en rouw & herinnering. Al jarenlang vormt de rituelenzaal met de zeven doodsisten een hoogtepunt van een bezoek aan Museum Tot Zover. Via deze opstelling leert de bezoeker hoe verschillende bevolkingsgroepen in Nederland met de dood omgaan. Maar daarmee vertel je niet het hele verhaal, mensen worden immers niet gedefinieerd door hun geloof of culturele achtergrond alleen. In 2019 is de vaste rituelenpresentatie uitgebreid met een korte film van Marjolein Frijling, die Amsterdammers van alle nationaliteiten interviewde voor haar project *180 Amsterdammers*. In opdracht van het museum maakte ze een speciale 'death-edit' waarin we horen en zien hoe 'divers' mensen werkelijk denken inzake dood, begraven en cremieren.

In 2020 wordt subsidie aangevraagd voor enkele aanpassingen aan de vaste museale presentatie van het museum (stond eerst gepland in 2018). De tijdelijke wand en de losse vitrines in de rituelenzaal worden vervangen door een grote multimediale vitrinewand.

Ook is het de wens van het museum om de loze ruimte onder de trap naar het kantoor te veranderen in een klimaatveilige vitrine voor kwetsbare herinneringswerken van haar en papier. Afgezien van praktische verbeteringen willen we ook dat de enigszins statische vaste presentatie wordt uitgebreid met persoonlijke verhalen en enkele nieuwe, actuele verhaallijnen.

tentoonstellingen

10 JAAR VERZAMELEN | over dode dingen

25 maart 2018 – 22 mei 2019

Om het tienjarig bestaan te vieren organiseerde het museum in de gang en de oudbouw een expositie over tien jaar verzamelen. We toonden foto's, tekeningen en objecten die nog niet eerder te zien waren. 10 jaar verzamelen was ook een ode aan de schenkers en bruikleengevers. In de Tuinzaal waren de affiches te zien van alle exposities uit de periode 2008–2018. De tentoonstelling was een prachtige aanvulling op de vaste presentatie en werd verlengd tot in 2019.

DO NOT GO GENTLE | kim van norren

1 november 2018 – 17 maart 2019

In de Grote Zaal was tot 17 maart de solotentoonstelling van Kim van Norren, *Do not go gentle* te bewonderen. De beeldend kunstenaar schildert met teksten in kleurrijke schilderijen, die in een bonte – doch zorgvuldige gekozen – compositie werden getoond op de grote wand als in een negentiende-eeuwse salon. Doorgaans verwijst Van Norren naar zware begrippen als lijden, strijd en de dood, maar ook naar onmogelijke liefde en verlangen. Zij doet dat met een verrassende lichtheid. Speciaal voor deze expositie maakte Van Norren drie nieuwe werken die waren geïnspireerd op het beroemde sterfgedicht *Do not go gentle into that good night* (1951) van Dylan Thomas. Uit twee boxen klonk de stem van John Cale, die Thomas op muziek heeft gezet, afgewisseld door de spooky soundtrack van Hollywoodfilm *Interstellar* (2014).

“Do Not Go Gentle – als door een feestslinger wordt de inhoud toch verteerbaar. En zingen de teksten los van de liedjes, waardoor je er je eigen invulling aan kunt geven.”

Het Parool

IK BEN | filmgedicht mirella muroni

21-2-2019 t/m 19-5-2019

Heb je na je dood nog tijd om afscheid te nemen? Het filmgedicht *IK BEN* van Mirella Muroni speelt met het idee dat ook mensen die plotseling sterven, de kans krijgen om hun geliefden gedag te zeggen. De poëtische film had zijn première bij Museum Tot Zover en was tot 24 mei te zien in de projectieruimte. Veel bezoekers schreven in het gastenboek dat ze onder de indruk waren van de film. *IK BEN* werd geselecteerd door EYE International.

DE KIST AL IN HUIS | foto's van saskia aukema

27 maart 2019 - 26 mei 2019

De dood is een hot topic in de media, al worden we met onze eigen sterfelijkheid niet graag geconfronteerd. Nu zijn er mensen die geen last hebben van die angst en alvast hun doodskist hebben besteld. Of die hun naam al op een grafsteen hebben laten beitelen. Saskia Aukema fotografeert en interviewt deze mensen en toonde gedurende twee maanden de resultaten in een sprankelende presentatie. Het leverde bijzondere foto's op, bijzondere verhalen en gesprekken bij bezoekers. Ook was de media aandacht aanzienlijk, van zowel de landelijke pers als radio EenVandaag. Enkele grote foto's waren opnieuw te zien tijdens de Dutch Design Week (19-26 oktober).

DE LAATSTE AAI | eerbetoon aan dode dieren 13 juni 2019- 23 februari 2020.

Na een intensieve voorbereiding en fondsenwerving door samensteller Laura Cramwinckel, projectleider bij het museum, was het op 13 juni 2019 eindelijk zover: *De Laatste Aai* werd geopend. Dankzij bijdragen van Prins Bernard Cultuurfonds, Mondriaan Fonds en vele bruiklenen van kunstenaars. Het was niet alleen een tentoonstelling, veel mensen en organisaties waren betrokken bij de uitgebreide randprogrammering. Er kwamen veel (nieuwe) bezoekers en ook besteedde de pers gedurende de hele looptijd ruimschoots aandacht aan het project, van RTL Nieuws, Het Parool en de buurtkrant tot aan de Volkskrant (vier sterren).

"Een mooie, gelaagde tentoonstelling. Aaien en tegen de haren instrijken, De laatste aai doet het allebei overtuigend."

De Volkskrant

"De laatste blikken van de slachtvarkens maken indruk. Aanrader!"

Algemeen Dagblad

Nooit eerder was er in Nederland een tentoonstelling over de dood en het gedenken van dieren. Centraal stond de vraag: Is rouwen om een dier vergelijkbaar met rouwen om een mens? En tot hoever reikt ons verdriet? De expositie kweekt empathie voor rouw om een huisdier en wekt compassie op voor het paradoxale lot dat andere dieren treft. In twee decennia is het aantal dierenbegraafplaatsen en -crematoria in Nederland enorm

gegroeid. Museum Tot Zover wilde in het bijzonder dierenvrienden en huisdierbezitters inspireren tot een museumbezoek, kunstaanschouwing en ethische reflectie. De tentoonstelling had daarmee een educatieve functie op individueel en maatschappelijk niveau.

De tentoonstelling was opgebouwd rond twee verhaallijnen. In de gang en oudbouw werden alle facetten rondom afscheid van huisdieren belicht. De prachtige fotoserie *Joerie: Last days with my beloved dog* van Simone Henken stond centraal evenals de fotoserie *Ik ruik hem nog steeds* gemaakt door fotograaf Satijn Panyigay in opdracht van het museum. Een historische tijdlijn en grafzerken boden inzicht hoe onze mens-dier verhouding in de loop van de tijd is veranderd. Met Artis werd een vitrine ingericht rondom rouw om iconische diertuindieren en in de afstudeerfilm *Bello-4-ever* kreeg de bezoeker kennis van de wederwaardigheden in een Nederlands dierencrematorium. Aangrijpend en ontroerend volgens velen. In de Grote Zaal draaide het vooral om dode dieren in ons leven om wie nauwelijks wordt gerouwd. Dode dieren van de jacht of vleesindustrie zijn het onderwerp van geschilderde en gefotografeerde stillevens of installaties. Roadkill wordt aangewend voor kunstwerken om dieren een postuum eerbetoon te geven en ook insectensterfte en bedreigde biodiversiteit leidden tot intrigerende kunstwerken van o.a. Leon van Opstal en Josine Beugels. Verschillende narratieven zetten onze mens-dier verhouding op scherp.

Er was werk van ca. 15 kunstenaars, waaronder Herman de Vries, Stephan Vanfleteren, Jop Vissers, Vorstenbosch en Tinkebell. De kunstenaars brengen op uiteenlopende manieren een ode aan dode

dieren: poëtisch, confronterend of relativerend. Ze breiden de cirkel van compassie uit en brengen de bezoeker tot bezinning.

Om de aandacht vast te houden, was er gedurende de looptijd een uitgebreid randprogramma. Zo was er de insta-campagne #delaatsteaai, waarbij mensen online hun liefste dier konden gedenken. Met het lesprogramma voor basisscholen *Dierbare Doosjes* (i.s.m. Stichting De Rode Loper op School) participeerden de kinderen daadwerkelijk aan de expositie. Maar er was nog veel meer: een nabestaandencafé speciaal voor rouwende huisdierbezitters, koffie- en cakelezingen (i.s.m. de Linneausboekhandel), de jaarlijkse Museumnacht met Dead P(o)ets Society, de theater-performance *Crematorium voor Kleine Dieren*, een vleermuis-avondsafari over de begraafplaats door Amsterdamse stadsecologen, verdiepende workshops voor professionals in de (dieren)uitvaartbranche en in 2020 een debat (i.s.m. Arminius debatcentrum in Rotterdam). De tentoonstelling is met een maand verlengd tot 23 februari 2020.

De dierenliefde verdwijnt na de expositie niet volledig uit het museum. Er zijn plannen om een klein deel van *De Laatste Aai* een plek te geven in de vaste opstelling. Ook zal de Kleine Hein-speurtocht – op safari door het museum – met enige aanpassing worden gecontinueerd. En natuurlijk kunnen we nog altijd terugblikken aan de hand van de catalogus-licht die bij de tentoonstelling is verschenen. In dit Laatste Aai-magazine staan verschillende essays, ervaringsverhalen en columns van bekende Nederlanders over hun geliefde dode dieren.

kenniscentrum en educatie

Ook in 2019 bood Museum Tot Zover zowel formele als informele educatie aan. Het museum ontsluit de eigen collectie en deelt kennis met vakgenoten, uitvaartbranche en een breder publiek. Het museum is een plek van kennisdeling en (wetenschappelijke) ontmoeting met verschillende stakeholders. Het ontwikkelt – vraaggestuurd – onderwijsmiddelen op een wijze die relevant is en schaalbaar.

cultuureducatie in het museum

In 2019 bezochten 700 scholieren het museum in groepsverband. Het betreft ruim 300 roc-studenten Zorg en Welzijn uit de regio Amsterdam en omstreken. Zij krijgen doorgaans een museumrondleiding door een (vrijwillige) museumrondleider met een leerfocus op de multiculturele uitvaartgebruiken in Nederland. Ook worden de leerlingen gestimuleerd tot het zelf nadenken over het levens-einde en afscheid nemen.

Vanwege de thematentoonstelling *De Laatste Aai* kwamen er ook groepen studenten mbo-paraveterinair naar het museum. Deze aanstaande dierenassistenten kregen een rondleiding op maat, plenaire discussie na afloop in het museum en een verwerkingsopdracht voor op school (nadenken over euthanasie bij huisdieren en maak je eigen graf dicht voor een dier).

De dood van een (huis)dier is vaak de eerste confrontatie met sterfelijkheid voor kinderen. Daarom grepen we de kans om ter gelegenheid van *De Laatste Aai* een speciaal onderwijsaanbod voor het basisonderwijs te ontwikkelen. Het project *Dierbare Doosjes* werd ontwikkeld samen met Stichting De Rode Loper op School en had een bereik van 240 leerlingen uit groep 5-6-7-8.

De resultaten werden getoond tijdens de expositie. Met de speurtocht dierensafari in het museum (en op de begraafplaats) leerden de kinderen veel over de liefdevolle band tussen mens en dier en hoe ingrijpend verlies kan zijn. Rituelen kunnen helpen bij rouw. Tijdens de Kunstschooldagen in maart 2019 verwelkomden we zestig 8e groepers, voor wie een bezoek aan de begraafplaats en het museum een leuke en ontspannen introductie was van een 'beladen' thema. Ouders en leerkrachten waren dankbaar en ontroerd door de aandacht en toewijding van zowel het museum personeel als de kinderen zelf.

doodgewoon in de klas & gastsprekers

Het meerjarige project *Doodgewoon in de klas*, de digitale module voor het basisonderwijs, werd in 2019 gecontinueerd. Aan het begin van het jaar namen we deel aan de vijfdaagse grote onderwijsbeurs in Utrecht (NOT2019). Zowel de warme belangstelling door oudere leerkrachten ("wow, dit is waardevol") als de afwerende reactie van jonge pabo-studenten ("nee, daar durf ik niet aan") zijn een belangrijke motivatie voor het museum om dit vraaggerichte onderwijsproject blijvend en sterker onder de aandacht te brengen in het curriculum. In 2019 is met pabo Hanzehogeschool (Groningen) een succesvolle pilot gedraaid met doodgewoonindeklas.nl als uitgangspunt voor de eigen studentenopleiding.

De lesomgeving wordt kosteloos en zonder inlog aangeboden. Exacte gebruikscijfers zijn hierdoor lastig te geven. Monitoring van de website doodgewoonindeklas.nl via Google Analytics toont wel een stijging in het aantal sessies (20-60 minuten), namelijk van 65 sessies in 2018 naar

81 in 2019. Het aantal bereikte leerlingen is 2000 per jaar. Dit resultaat is positief, maar tegelijk constateren we dat stagnatie dreigt indien er geen extra inspanningen en marketing plaatsvinden. Projectleider Kenniscentrum had in 2019 immers haar handen vol aan de grote tentoonstelling *De Laatste Aai*. Een medewerker educatie is hard nodig.

Als aanvulling op de digitale lesstof van *Doodgewoon in de Klas* kunnen po-leerkrachten sinds 2018 via het museum een gastles boeken met iemand uit de uitvaartbranche. Het museum bemiddelt en organiseert jaarlijks trainingen zodat potentiële gastsprekers en ambassadeurs didactisch goed zijn voorbereid. Aan de derde training in 2019 deden 26 mensen mee. Inmiddels zijn er in totaal ca. 80 gastsprekers door het hele land opgeleid. In 2019 was er vijf keer een aanvraag van een school, waarbij een enkele keer de groep op bezoek ging bij het uitvaartcentrum.

bibliotheek en scriptiedatabase

Onze vakbibliotheek is met ruim 2.000 banden een waardevol instrument voor onderzoek en kennisoverdracht en vormt een basis voor het museale kenniscentrum over Nederlandse uitvaartcultuur. De online scriptiedatabase is in 2019 verder uitgebreid en telt nu ruim 200 BA- en MA- scripties uit Nederland en Vlaanderen. De museum-informatiespecialist, een vrijwilligersfunctie, begeleidde in 2019 verschillende belangstellenden in hun literatuuronderzoek naar een aan de dood gerelateerd onderwerp. Deze groep bestond uit studenten, wetenschappers en onderzoeksjournalisten. Eind 2019 zijn twee extra vrijwilligers voor de bibliotheek geworven: één bibliothecaris van beroep wiens taak het is om de bijzondere grijze literatuur (uitvaart-

branche specifiek) in Adlib te noteren, de ander registreert de geschonken boeken.

stakeholders, funeraire academie en samenwerking

Op basis van de culturele impact van de museale presentaties en de rol als kenniscentrum, werkte het museum in 2019 samen met verschillende partners in binnen- en buitenland: Museum für Sepulkralkultur (DE), Literair Platform Watershed (Eindhoven), Willem de Kooning Academie (Rotterdam), Reinwardt Academie (AHK), de Linnaeusboekhandel, Stichting De Rode Loper op School, het OAM (Overleg Amsterdamse Musea) en Salon de Museologie. Daarnaast is het museum ook een instrument voor wetenschappers voor de valorisatie van hun onderzoek en vormt het netwerk van het museum een belangrijke bron van onderzoek en artistieke producties. Academische partners zijn Tilburg University en Radboud Universiteit.

de meest in het oog springende activiteiten in 2019

Museum Tot Zover is partner en penvoerder van Funeraire Academie, een platform dat kennisuitwisseling tussen wetenschap en uitvaartbranche in Nederland stimuleert en faciliteert. Andere partners zijn Tilburg University, Radboud universiteit en DELA. Onder de vlag van Funeraire Academie werd in 2019 de eerste pilot van Funlab (Funeral Lab) georganiseerd, een workshop in academische setting waar middels een rollenspel wordt onderzocht Wat is een goed uitvaartritueel? Verschillende beroepsgroepen rondom de uitvaart wordt om reflectie gevraagd. Ritual Criticism in de praktijk. De beoogde masterclass met buitenlandse spreker, Caitlin Doughty, ging niet door vanwege gebrek aan financiering (te hoge gage) en betrouwbare samenwerkingspartner.

ZIE IK HEB U IN MIJN
HANDPALMEN GEGRIFT
ALBERT PIETER HOOGENDOORN
15 - 10 - 1943 26 - 11 - 1998

KO VAN DEN BERG
7 APRIL 1925

Met Wim van Oort, gedenkparkspecialist en opleider, tevens ambassadeur dierenwelzijn, zijn diverse verdiepingsdagen georganiseerd met de thematiek van *De Laatste Aai* als leidraad. Doelgroepen waren oa.: begraafplaatsbeheerders en -medewerkers, beleidsmedewerkers, dierenartsen en medewerkers uit de dierenuitvaartbranche.

Museum Tot Zover adviseert bij Project Nedergraf dat beoogt een database te realiseren ten behoeve van funerair onderzoek, in het bijzonder onderzoek naar grafcultuur, in Nederland. Een initiatief van Meertens Instituut en Rijksuniversiteit Groningen.

Museum Tot Zover adviseert het Museum für Sepulkralkultur (Kassel, DE) bij toekomstbeleid en verbouwing huidige museumonderkomen.

Museum Tot Zover participeert in DONE, de leesgroep voor Doodsonderzoekers Nederland.

publieksactiviteiten

In 2019 werden bijzonder veel activiteiten georganiseerd. Met speciale events kun je doelgericht groepen aan je binden en bijzondere ontmoetingen bewerkstelligen. Dit maakt de impact groot. Vanaf eind mei 2019 stonden de meeste events in het teken van tentoonstelling *De Laatste Aai*. Tot Zover initieerde 14 events in eigen huis en ook vier externe evenementen op andere locaties. Daarnaast participeerde Tot Zover met lezingen in symposia van derden. We lichten hieronder een aantal activiteiten toe.

koffie- en cakelezingen

Samen met de Linnaeusboekhandel in Amsterdam Oost zijn hebben we de succesvolle serie 'koffie- en cakelezingen' voortgezet, gericht op buurtbewoners; op zondagochtend kan men elk kwartaal een lezing bijwonen. Uiteraard zorgen we voor cake bij de koffie. De lezingen staan in het teken van de dood en een recent verschenen boek. In 2019 waren auteurs Geerteke van Lierop (*Een Zee van Glas*), Elke Veldkamp (*De Dood: Vijftien deskundigen over ons levenseinde*) en Antoinette Scheulderman (*Dan neem je toch gewoon een nieuwe*) te gast. Ook organiseerden we in november 2019 de eerste editie van Koffie- en caketheater: matineevoorstelling *De Poes met de Witte Vleugels* door Edo Douma werd druk bezocht.

herinnering verlicht

Het museum participeerde in 2019 met een buitenproject aan Herinnering Verlicht, de drukbezochte avondherdenking die eens per twee jaar plaatsvindt op De Nieuwe Ooster rond Allerzielen. Museum Tot Zover organiseerde een screening van de korte film '180 Amsterdammers over de dood' en een vuurkorf gedenkritueel voor overleden huisdieren. Deze

avond werd door ongeveer 6000 Amsterdammers bezocht.

tot zover by night?

Daarnaast heeft het museum geëxperimenteerd met avondopenstellingen. Ter gelegenheid van We Make The City organiseerde kunstenaar Emma Berentsen in het weekend van 22-23 juni tweemaal een zgn. *Last Supper-performance*: Tussen de doodskisten in de rituelenzaal schoven elke avond 12 deelnemers aan tafel voor een goed gesprek over de rol van dood en sterfelijkheid in ons leven. In september organiseerden we de Vleermuis Avondsafari met een lezing door Laura Cramwinckel in het museum en een avondwandeling door het gedenkpark onder begeleiding van stadsecologen. Uiteraard deden we in november weer mee aan de Museumnacht 2019 met een vol programma van de Dead P(o)ets Society, pop-up installatie *Post Mortem Recordings*, en een Dodelijke Drankjes cocktailbar. Eind november 2019 organiseerden we de poëzieavond *Dichters van Dienst*, een ode aan F. Starik. Op deze gedenkwaardige avond in het overvolle café Roosenburgh droegen de dichters hun gedichten en werd er geproost op F. Ook gaf Boris von der Möhlen een minicollage over Stariks zelfdraagdoodskist en interviewde Vrouwkje Tuinman de nieuwe coördinator van de eenzame uitvaarten, Joris van Casteren. Het museum was de hele avond geopend.

Het thema 'avondopenstellingen' was in september 2019 onderwerp van een Salon de Muséologie. Hier werden ervaringen gedeeld door diverse culturele organisaties. Museale avondopenstellingen kunnen succesvol zijn en nieuwe doelgroepen trekken. Mits gekoppeld aan een extra activiteit. Mede gezien

onze locatie, op een afgesloten begraafplaats, is dat voor Museum Tot Zover niet altijd haalbaar. Andere bedenkingen: het vergt veel van personeel, er is bewaking nodig en de exclusiviteit van een avondlijk bezoek aan deze bijzondere locatie moet ook worden geborgd.

lezingen en activiteiten buitenshuis

Op 12 maart 2019 was Guus Sluiter panellid bij het debat *Op zoek naar een goed einde* met Bert Keizer bij Arminius Debatcentrum in Rotterdam.

Op 24 mei 2019 schoven Guus Sluiter en fotograaf Simone Henken aan tafel bij 5 Uur live om te vertellen over de tentoonstelling *De Laatste Aai*.

Op zondag 26 mei streek de theaterwagon *Crématorium voor Kleine Dieren* neer op de Pure Markt in Park Frankendael als opwarmer voor *De Laatste Aai*.

Op 12 juni, 's avonds na de opening had Laura Cramwinckel een gesprek over de tentoonstelling bij *Met het Oog op Morgen*, NPO Radio1.

Op 30 juni een interview bij KRO/NCRV Radio 4 en op 24 juli een interview bij *Lunchroom* op NH Radio.

Op 1 augustus werkte Laura Cramwinckel mee aan een speciale audioreportage rond de tentoonstelling voor blinden en slechtzienden *De Voorste Kamer*, bestemd voor het landelijke loket Passend Lezen (onderdeel openbaar bibliotheekwezen).

Guus Sluiter gaf op 12 september een presentatie bij Talkshow Dwars door Oost

Guus Sluiter en Laura Cramwinckel participeerden

in de stakeholderdialogen van Dela over privacy van overledenen en aanpassingen in de privacywet.

In het weekend van 27 tm 29 september participeerde Guus Sluiter aan het culturele programma *Amenra: The Building of the Free Church* ter gelegenheid van de 20e verjaardag van de excentrieke band. *Ism De Brakke Grond en Paradiso*.

Voor Eindhoven Film Festival (EFF 28/11 tm 1/12) jureerden Laura Cramwinckel en Guus Sluiter de korte films en documentaires.

Laura Cramwinckel was op 6 oktober te gast bij *Zzzz-zondag!* de talkshow van Stadsschouwburg Utrecht.

Museum Tot Zover was tijdens DDW Eindhoven 2019 cultureel partner van literair collectief Watershed, dit resulteerde in een pop-up doodexpo in het TAC en een poëtische literaire avond in het Parktheater met o.a. Lucky Fonz III, Kader Abdolah en Tyfoon op 25 oktober.

Laura Cramwinckel was op 13 december te gast bij *DDK live #41* in Pakhuis de Zwijger.

pers en publiciteit

Zowel tentoonstelling *De kist al in huis* als *De Laatste Aai* trokken veel pers aandacht in 2019. EenVandaag, het Parool en Trouw besteedden grote artikelen aan *De kist al in huis*. *De Laatste Aai* heeft het hele jaar door veel recensenten, bloggers, vloggers en journalisten naar het museum getrokken: outlets zoals De Volkskrant (****), het Parool, Trouw, Mister Motley, Koffietijd, Algemeen Dagblad, NPO3, NRC Handelsblad, Hart van Nederland en RTL Nieuws wijdde redactioneel interessante artikelen aan

DE LAATSTE AAI

EERBETOON AAN
DODE DIEREN

"ONTROEREND MOOI"
HET PAAROL

HOE SUCCEES VERLENGD
T/M 23 FEBRUARI 2020

tot zo ver

de tentoonstelling en toegenomen rouwcultus en sensitiviteit rondom de dood van dieren.

Daarnaast is er in 2019 veel ingezet op (online) advertenties. *De kist al in huis* en *De Laatste Aai* hadden een uitgebreide A2-postercampagne bij culturele instellingen in de Randstad. In 2020 kreeg *De Laatste Aai* ook een lange A0-buitencampagne gericht op Amsterdam en Amsterdam Oost. Daarnaast is er ook geadverteerd in publicaties als Museumtijdschrift, de Groene Amsterdammer en de VPRO-gids voor een uitgebreider landelijk bereik. Ook zijn er campagnes gevoerd met de grote bedrijfsdonateurs Dela en Monuta. Uit analyse van bezoekersenquêtes – opgenomen in januari en februari 2020 – zal blijken in welke mate deze advertenties voor bezoekers ook reden zijn tot tentoonstellingsbezoek.

Verder heeft het museum ingezet op het stimuleren van social media advertenties om de naamsbekendheid te vergroten. Door het stimuleren van bepaalde posts en evenementen, zagen we het afgelopen jaar ook het organische bereik en engagement van andere posts groeien met 37%.

Veel resultaten om trots op te zijn. Echter zien we nog steeds vaak dat Amsterdammers niet direct weten wie we zijn, of denken dat Museum Tot Zover ver buiten de stad ligt. Daarnaast weten veel toeristen niet dat wij er zijn. Hier wordt in 2020 veel aandacht aan besteedt door – naast het algemene communicatieplan – e-ticketverkoop via resellers, het stimuleren van recensies op Tripadvisor, buitenreclame middels een bord aan de Middenweg en deelname aan organisaties als Museum om de Hoek. Door dit soort acties proberen we Tot Zover letterlijk duidelijker op de kaart te zetten.

collectie

werving, behoud en beheer

Een belangrijke tendens in de museumwereld is de verschuiving van aandacht van collectie naar programma. Musea vechten om aandacht; aandacht in de media, aandacht van het publiek. Voor Tot Zover betekent dit dat de beperkte financiële middelen en personele inzet wordt benut voor tentoonstellingen en activiteiten en de daarbij horende marketing. De keuze is weloverwogen gemaakt maar doet wel pijn, want de collectie krijgt nu niet de aandacht die het verdient.

De collectieploeg bestaat uit vrijwilligers die elke vrijdag aanwezig zijn. Zij werken aan registratie en opslag. Er wordt gewerkt met ADLIB Museum. De collectieploeg heeft sterke behoefte aan een kundige leidinggevende. Het is lastig iemand te vinden die dit op professioneel niveau en voor langere tijd wil doen.

Overigens is de collectie eigendom van de Stichting Funerair Erfgoed, dat zijn collectie in langdurig bruikleen heeft gegeven aan de Stichting Nederlands Uitvaartmuseum. Dit is een veiligheidsconstructie, een garantie om te zorgen dat de collectie bij elkaar blijft. De collectie is opgeslagen in een depot dat wordt gehuurd bij Museum Nienoord in Leek. Onze rijtuigen staan hier te midden van de grootste collectie historische koetsen en sleden van Nederland.

nieuwe aanwinsten

Ondanks het geringe aankoopbudget werden verschillende werken verworven, vooral doorschenking. Het gaat om verschillende kleine herinneringswerken en een zogeheten rouwlintenprinter.

ondertekening activiteitenverslag

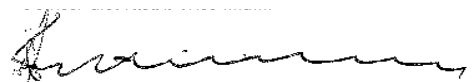
Namens het bestuur:

Voorzitter
De heer drs. E. Doeve

Penningmeester
De heer N.W. de Boer

Secretaris
De heer drs. A.J.A. Wiechmann

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

3. BALANS PER 31 DECEMBER 2019 NA VERWERKING RESULTAAT

	31 december 2019		31 december 2018	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Materiële vaste activa				
Museum collectie	P.M.		P.M.	
Museum vaste presentatie	362		362	
Bibliotheek	305		305	
Meubilair en inventaris	3.572		4.602	
Audiovisuele apparatuur	1.644		1.438	
		5.883		6.707
Voorraad		6.483		5.484
Vorderingen				
Nog te vorderen omzetbelasting	2.242		4.823	
Nog te ontvangen subsidies	33.098		0	
Overige vorderingen	13.913		5.267	
		49.253		10.090
Liquide middelen		128.568		148.928
		190.187		171.209
PASSIVA				
Eigen vermogen		133.534		113.172
Kortlopende schulden				
Nog te betalen loonbelasting	5.873		8.430	
Crediteuren	8.768		11.372	
Nog te besteden subsidies	13.857		0	
Overige schulden	28.155		38.235	
		56.653		58.037
		190.187		171.209

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

4. STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2019

	2019	Begroting 2019	2018
	€	€	€
Opbrengsten			
Bijdragenexploitatie	295.993	311.000	297.085
Entreegelden	12.215	14.000	12.004
Tentoonstellingen	42.956	60.000	32.723
Verkoop catalogi, boeken e.d.	2.936	4.000	3.679
Horeca	18.496	0	0
	372.596	389.000	345.491
Inkoopwaarde van verkopen	6.458	2.000	2.135
Brutowinst	366.138	387.000	343.356
Bedrijfslasten			
Personeelslasten	187.564	189.527	186.342
Afschrijvingen	1.443	800	1.412
Bestuur	627	1.500	265
Huisvesting	31.905	37.200	34.280
Vaste presentatie	3.218	8.000	4.354
Tentoonstellingen	51.425	70.000	33.026
Fondsenwerving	3.150	2.500	4.635
Overige bedrijfslasten	66.444	73.490	67.785
	345.776	383.017	332.099
Resultaat	20.362	3.983	11.257
Financiële baten en lasten			
Rente	0	0	0
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	20.362	3.983	11.257
Resultaatsbestemming			
Toevoegen aan algemene reserve	20.362	3.983	0
Toevoegen aan bestemmingsreserve	0	0	11.257
	20.362	3.983	11.257

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

5. KASSTROOMOVERZICHT

	31 december 2019		31 december 2018	
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Bedrijfsresultaat		20.362		11.257
<i>Aanpassing voor (geen kasstroom)</i>				
Afschrijvingen		1.443		1.412
<i>Mutatie Werkkapitaal</i>				
Kortlopende vorderingen	(40.162)		(4.866)	
Kortlopende schulden	(1.384)		29.761	
Interest	0		0	
		(41.546)		24.895
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investerings materiële vaste activa	(619)		0	
		(619)		0
Netto kasstroom		(20.360)		37.564
Liquide middelen	01-01-2019	148.928	01-01-2018	111.364
Liquide middelen	31-12-2019	128.568	31-12-2018	148.928
Mutatie		(20.360)		37.564

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

6. TOELICHTING

6.1 Algemeen

Waarderingsgrondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met RJ 640. De activa en passiva, waarvan de waardering niet specifiek in deze toelichting is vermeld, zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Het Museum is op 20 december 2007 geopend en heeft als statutaire zetel en vestigingsplaats Amsterdam. De Stichting heeft ten doel mensen aan te zetten tot reflectie op dood, sterfelijkheid en rouw, en mensen te informeren over geschiedenis, heden en toekomst van uitvaartculturen, en dit zowel binnen als buiten het geëxploiteerde museum.

Materiële vaste activa

De waardering van de museumcollectie is op basis van reële waarde. Deze reële waarde is bepaald op P.M.

De museale vaste presentatie en bibliotheek worden gewaardeerd tegen historische kostprijs en hierop wordt niet afgeschreven.

De overige materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs of vervaardigingsprijs verminderd met per categorie vastgestelde, lineair bepaalde afschrijvingen. De afschrijvingstermijn voor meubilair en inventaris bedraagt 7 jaar en voor de audiovisuele apparatuur 5 jaar.

Op de museumcollectie wordt niet afgeschreven.

Voorraad

De winkelvoorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere netto-opbrengstwaarde. Deze lagere netto-opbrengstwaarde wordt bepaald door individuele beoordeling van de voorraden.

Belastingen

De vorderingen onder Belastingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Overige vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien niet nader toegelicht staan deze ter vrije beschikking.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde.

Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Daar waar geen sprake is van (dis)agio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde.

Resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en verrichte diensten enerzijds, en anderzijds de kosten en andere lasten van het jaar, gewaardeerd tegen historische kostprijzen.

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

6.2 Toelichting op de balans

ACTIVA

6.2.1 Materiële vaste activa

	2019	2018
Vaste Presentatie	€	€
Boekwaarde per 1 januari	362	362
Aanschaffingen	0	0
	362	362
Afschrijvingen	0	0
Boekwaarde 31 december	362	362
Bibliotheek	€	€
Boekwaarde per 1 januari	305	305
Aanschaffingen	0	0
	305	305
Afschrijvingen	0	0
Boekwaarde 31 december	305	305
Meubilair & Inventaris	€	€
Boekwaarde per 1 januari	4.602	5.632
Aanschaffingen	0	0
	4.602	5.632
Afschrijvingen	1.030	1.030
Boekwaarde 31 december	3.572	4.602
Audiovisuele apparatuur	€	€
Boekwaarde per 1 januari	1.438	1.820
Aanschaffingen	619	0
	2.057	1.820
Afschrijvingen	413	382
Boekwaarde 31 december	1.644	1.438

De materiële vaste activa zijn verzekerd voor een bedrag van € 50.000,-.

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

6.2.2 Vorderingen

Nog te ontvangen subsidies

Nog te ontvangen subsidies

Stand per 31 december

2019	2018
€	€
33.098	0
33.098	0

De nog te ontvangen subsidies betreffen de ontvangsten van het Mondriaan Fonds en het Prins Bernhard Cultuur Fonds voor hun bijdragen inzake de expositie "Laatste Aai". Hier staan nog € 13.857 kosten tegenover welke in 2020 betaald zullen worden, zoals verantwoord onder de kortlopende schulden.

Overige vorderingen

Debiteuren

Overige

Stand per 31 december

€	€
7.845	2.453
6.068	2.814
13.913	5.267

Liquide middelen

Kas

ABN AMRO bestuurrekening ABN

AMRO bestuurspaarrekening

Gelden onderweg

Stand per 31 december

€	€
106	199
126.970	146.807
572	572
920	1.350
128.568	148.928

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

PASSIVA

6.2.3 Eigen vermogen

Algemene Reserve

Stand per 1 januari
Resultaatsbestemming

Stand per 31 december

2019	2018
€	€
71.915	71.915
20.362	0
92.277	71.915

Het voorstel van het bestuur om het resultaat over 2019 te doteren aan de algemene reserve, is als zodanig in de balans verwerkt.

Continuïteitsreserve

Stand per 1 januari
Resultaatbestemming

Stand per 31 december

€	€
30.000	30.000
0	0
30.000	30.000

Om in de toekomst bijzondere aankopen, noodzakelijk onderhoud of tegenvallers op te kunnen vangen is in 2009 door het bestuur besloten een continuïteitsreserve op te bouwen. Gedurende de afgelopen jaren heeft geen dotatie of onttrekking plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve

Stand per 1 januari
Mutatie

Stand per 31 december

€	€
11.257	0
0	11.257
11.257	11.257

Om in de toekomst fondsenwerving te kunnen bekostigen is in 2018 door het bestuur besloten een bestemmingsreserve op te bouwen.

Voorstel tot resultaatbestemming

Voorgesteld worden het resultaat na belastingen als volgt te verdelen:

€

Toevoegen aan algemene reserve

20.362

20.362

Dit voorstel is reeds in de jaarrekening verwerkt.

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

6.2.4 Kortlopende schulden

	2019	2018
Overige schulden		
Accountantskosten	€ 4.146	€ 4.035
Kosten kenniscentrum uit subsidie	16.605	28.605
Nettolonen	1.824	2.125
Gemeente Amsterdam	0	3.470
Beveiligingskosten	1.300	0
Het Nationaal Rijtuigenmuseum (2e helft 2019)	4.280	0
Stand per 31 december	28.155	38.235

6.3 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Huurverplichtingen

1. Met ingang van 1 januari 2013 is er bij Stichting Museum Nienoord te Leek een depotruimte van 170,60 m2 gehuurd. De huur over 2019 bedraagt € 10.096,- per jaar inclusief BTW. Jaarlijks, voor het eerst op 1 januari 2014, kan de huur geïndexeerd worden op basis van CPI-werknemers laag (2013=100).

2. Met ingang van 2007 is een huurovereenkomst aangegaan met de Gemeente Amsterdam, Stadsdeel Oost- Waterschapsmeer. In deze overeenkomst is opgenomen dat vanaf 1 oktober 2007 de huurder de huurprijs voor 25% in geld voldoet en voor 75% in natura. De betaling in natura vindt plaats door het leveren van het dagelijks onderhoud en reiniging van het pand en dat er iemand aanwezig is elke dag van 9 tot 17 uur. De waarde van de door huurder aan verhuurder te leveren diensten wordt tussen partijen vastgesteld op 75% van de huurprijs. Huurder voldoet de omzetbelasting die verschuldigd is over de huurprijs, voor zover deze in natura is verschuldigd, aan verhuurder in geld gelijktijdig met de betaling van huurprijs voor zover deze in geld moet worden voldaan. Met omzetbelasting wordt voor de werking van deze bepaling gelijkgesteld de afzonderlijke vergoeding voor omzetbelasting die in rekening wordt gebracht in de huurprijs indien geen met omzet belaste verhuur wordt overeengekomen of indien niet meer met omzetbelasting mag worden verhuurd, terwijl partijen dat wel waren overeengekomen. De kans dat de Belastingdienst zich op het standpunt stelt dat de dienstverlening meer of minder waard is dan 75% van de huurprijs, is voor rekening van verhuurder en zal derhalve niet leiden tot verrekening met huurder. Deze overeenkomst moet, voor wat betreft de verbintenissen tot levering en afname van diensten, worden beschouwd als een overeenkomst van opdracht. Verhuurder zal gerechtigd zijn te verlangen dat met ingang van 1 januari 2009 of met ingang van 1 januari van elk tweede daaropvolgende jaar, huurder de huurprijs voor een groter gedeelte dan 25% (oplopend tot en met 100%) in geld dient te voldoen, indien verhuurder zulks tenminste zes maanden voorafgaand aan die datum schriftelijk aan huurder heeft medegedeeld.

Bruikleen

De stichting heeft in bruikleen ontvangen een museumcollectie van Stichting Funerair Erfgoed. Hiervan is een bruikleenovereenkomst opgesteld gedateerd op 18 maart 2006 met een looptijd van 25 jaar.

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

6.4 Toelichting op de rekening van baten en lasten

BATEN

	2019	Begroting 2019	2018
	€	€	€
Opbrengsten			
Bijdragen exploitatie	295.993	311.000	297.085
Entreegelden	12.215	14.000	12.004
Tentoonstellingen	42.956	60.000	32.723
Verkoop catalogi, boeken e.d.	2.936	4.000	3.679
Horeca	18.496	0	0
Brutowinst	372.596	389.000	345.491

De totale baten zijn circa € 41.000 lager dan begroot, wat voornamelijk wordt verklaard door lagere donateursbijdragen. Er is geen nieuwe sponsor geworven. Verder wordt de lagere baten verklaard door minder baten uit tentoonstellingen.

Met ingang van 15 juli 2019 heeft het museum de exploitatie van het Café Roosenburgh overgenomen. De voorlopige einddatum hiervoor is 01 oktober 2020, waarna de afspraken met Begraafplaats De Nieuwe Ooster zullen worden herzien.

LASTEN

Personeel	€	€	€
Salarissen	155.646	155.350	150.842
Sociale lasten	31.918	34.177	35.500
	187.564	189.527	186.342

Personeelsbezetting

Het aantal medewerkers in 2019 bedroeg 6 (2018: 5) en het aantal fte 3,35 (2018 : 2,85).

Specificatie bestuur	€	€	€
Bestuur	627	1.500	265
	627	1.500	265

De bestuurders hebben over het afgelopen jaar geen bezoldiging ontvangen.

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

	2019	Begroting 2019	2018
Huisvesting	€	€	€
Huur	22.169	22.400	21.912
Onderhoud	1.938	2.400	1.748
Beveiliging	1.300	2.800	1.653
Gemeentebelastingen	(702)	1.600	1.767
Gas, electra en water	7.200	8.000	7.200
	31.905	37.200	34.280

Het onderhoud en de alarmopvolging zijn met ingang van 2019 overgenomen door Intersafe. De kosten hiervoor worden door Begraafplaats De Nieuwe Ooster doorbelast aan het museum.

Overige bedrijfslasten

	€	€	€
Overige personeelskosten	24.128	21.600	19.644
Marketing	8.622	11.000	13.162
Onderhoud collectie	744	3.850	800
Administratie	500	850	500
Automatisering	10.066	8.000	8.229
Accountant	8.511	7.500	9.623
Lidmaatschappen	2.520	2.000	1.888
Representatie (incl. Website)	3.597	6.000	2.980
Telefoonkosten	1.491	2.400	1.571
Verzekering	2.570	3.000	3.292
Porto	433	1.600	823
Drukwerk, kantoorartikelen, advertenties	1.039	3.300	2.699
Overige	809	390	558
	1.414	2.000	2.016
	66.444	73.490	67.785

Overige Personeelskosten

In tegenstelling tot 2018 zijn er in 2019 uitzendkrachten ingezet in het museum.

Onderhoud collectie

Er is veel minder uitgegeven aan depotmateriaal en restauraties en collectievorming.

Representatie (incl. website)

Dit zijn uitsluitend kosten voor de website. De verwachte kosten voor het inbouwen van een extra module zijn uitgebleven. Verder waren er geen technische problemen met de website in 2019.

Porto

Met ingang van 2019 worden facturen digitaal verstuurd, waardoor er minder gebruikt wordt gemaakt van de traditionele post.

Drukwerk, kantoorartikelen, advertenties

Er wordt door de directie waar mogelijk aangestuurd op kostenbesparingen.

7. OVERIGE GEGEVENS

7.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Op de volgende pagina's is de controleverklaring van CROP registeraccountants opgenomen.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de directeur en het bestuur van Stichting Nederlands Uitvaartmuseum te Amsterdam
alsmede de Stichting Amsterdam Fonds voor de Kunst

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting Nederlands Uitvaartmuseum te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Nederlands Uitvaartmuseum op 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 Organisaties-zonder-winststreven (RJ 640);
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de aan de subsidie verbonden verplichtingen zoals vastgelegd in de subsidiebeschikking van Stichting Amsterdam Fonds voor de Kunst met referentienummer: 2016.0134 in het kader van de Regeling vierjarige subsidies AFK 2017-2020.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2019;
2. de staat van baten en lasten over 2019; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol Meerjarige Subsidies AFK Kunstenplanperiode 2017-2020 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Nederlands Uitvaartmuseum zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 Organisaties-zonder-winststreven en het Handboek Verantwoording Meerjarige Subsidies 2017-2020 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 Organisaties-zonder-winststreven en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 Organisaties-zonder-winststreven.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 Organisaties-zonder-winststreven. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen zoals het Handboek Verantwoording Meerjarige Subsidies 2017-2020. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van de relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de organisatie te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol Meerjarige Subsidies AFK Kunstenplanperiode 2017-2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheids-eisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, van het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, die van materieel belang zijn, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Nieuwegein, 10 april 2020

CROP registeraccountants

T. van der Meulen RA

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

8. BIJLAGE

8.1 Prestatieverantwoording 2019

Presenterende activiteiten

voorstellingen/ (film)vertoningen/ tentoonstellingen/lezingen eigen programmering ingehuurde programmering internationale (co)programmering commerciële verhuur buurtgerichte activiteiten	aantal activiteiten 2019 - begroot	aantal activiteiten 2019 - gerealiseerd	aantal bezoeken 2019 - begroot	aantal bezoeken 2019 - gerealiseerd
	14	12	6.150	4.801
	0	3	0	
	0	2	0	13.927
	0		0	
	1	4	200	200
totaal programmering	15	21	6.350	18.928
totaal Amsterdam	15	19	4.355	5.001
digitale activiteiten	4	5	95.000	44.801
Cultuureducatie				
Schoolgebonden activiteiten				
binnen Amsterdam				
PO	12	14	300	300
VMBO	0	0	0	0
VO/ROC	35	26	525	380
S(V)	0	0	0	0
totaal	47	40	825	680
Schoolgebonden activiteiten				
buiten Amsterdam				
PO	0	81	0	2.408
VMBO	0	0	0	0
VO	0	0	0	0
S(V)	0	0	0	0
totaal	0	0	0	0
Niet-schoolgebonden				
activiteiten binnen Amsterdam				
PO	0	0	0	0
VMBO	0	0	0	0
VO	0	0	0	0
S(V)	0	0	0	0
totaal	0	0	0	0
Niet-schoolgebonden				
activiteiten buiten Amsterdam				
PO	0	0	0	0
VMBO	0	0	0	0
VO	0	0	0	0
S(V)	0	0	0	0
totaal	0	0	0	0
totaal Amsterdam	47	40	825	680
totaal buiten Amsterdam	0	0	0	0
digitale activiteiten	0	0	0	0

Nederlands
Uitvaart Museum

tot ZOVER